

Красильникова Аліна Олексіївна

здобувач вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Дніпровського гуманітарного університету

Науковий керівник

Корсунська Вікторія Валентинівна

старший викладач кафедри психології

Дніпровського гуманітарного університету

ПРАВО У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНИХ НОРМ

Між психологією і правом є важлива схожість: це гуманітарні та соціальні науки і їх загальний предмет і область взаємодії, людська поведінка. Юридична психологія фокусується на тому, який вплив здійснюють правові рішення на поведінку і як ці рішення регулюються суспільством, щоб поступово покращувати правову систему. Юридична психологія має зв'язок з соціальною, атрибутивною і когнітивною психологією.

На думку вчених відмінність між цими двома науками полягає в тому, що, хоча вони обидві цікавляться одним і тим же предметом, їх значення абсолютно різні. Закон регулює і дозволяє детермінанти поведінки та визначає порядок, в якому вони застосовуються, або можливість їх запобігання. Психологія, з іншого боку, проводить аналіз, здійснює вимірювання, прогнозує і змінює поведінку.

Саме вивчення специфіки або особливостей поведінки психологією забезпечує необхідну основу, на якій можуть бути зроблені конкретні закони, які враховують ці особливості та підвищують ефективність законів.

Поведінка людини регулюється та упорядковується завдяки створеним загальним правилам-нормам, котрі поширюються на всіх суб'єктів. Взагалі існує два види норм: технічні та соціальні. Розглянемо їх детальніше.

Технічні норми – це правила поведінки, котрі висвітлюють відношення людини до природи, техніки, знарядь і засобів виробництва [4].

Соціальні норми – це правила поведінки, котрі регулюють відносини між людьми, групами людей чи колективами [4].

За особливістю сфери відносин, що регулюється соціальні норми поділяють на підгрупи. А саме на: норми-звичаї, норми моралі, норми релігії, норми права та корпоративні норми. У контексті нашої роботи необхідно висвітлити поняття норм права. Отже, норми права – це прийняті на державному рівні загальнообов’язкові, формально визначені правила поведінки, що надають учасникам регульованих відносин суб’єктивні права і покладають на них юридичні обов’язки [1].

Крім того, можна виділити такі особливості права:

- санкціонуються державою;
- має формально визначений характер (існує у вигляді документу);
- має чітко визначений зміст;
- характеризується ієрархічною підпорядкованістю висвітлених норм;
- загальнообов’язковість;
- встановлюються чіткі межі можливої та необхідної поведінки;
- охороняється державою за допомогою організаційних засобів.

Упродовж усієї історії право посідало важливе місце у суспільному житті, тим самим виконуючи культурно-історичну, виховну, регулятивні, охоронну функції та функцію соціального контролю. Саме у цих функціях висвітлено основне призначення права.

Право у системі соціальних норм розглядається як найважливіший засіб, котрий забезпечує життєдіяльність суспільства. Соціальним призначенням права виступає підтримка правопорядку у суспільстві. Саме за його допомогою стає можливим врегулювання, узгодження та баланс різноманітних інтересів у суспільстві. Воно має тісний зв’язок з багатьма аспектами, в особливості із поняттям моралі.

Мораль визначається як певні уявлення людини про честь, добро і зло, гідність, совість та відповідну до цих понять правила поведінки, котрі гарантуються лише силою думки суспільства [1].

Норми моралі на відміну від права можуть існувати у контексті цілого суспільства, окремої групи, класу, колективу чи людини. Крім того, вони не

мають формального визначення (письмового джерела, документу), існують в усній формі, не мають чіткого розмежування прав та обов'язків, не залежать від держави, виконуються лише у випадку вагомої авторитетності, реалізуються в довільному порядку, охороняються шляхом громадського впливу.

Не зважаючи на відмінності, право та мораль містять у собі загальні особливості. Не випадково ж існує наступний вислів: «Право – моральний мінімум». Це говорить про те, що правове регулювання майже неможливе без опору на моральну складову людини. Наприклад, більшість заборон у кримінальному праві вийшли саме з моралі: не брехати, не лжесвідчити, не брати чужого, не порушувати суспільний порядок, не обмовляти і подібне.

Повертаючись до визначення спільних рис права та моралі варто зазначити наступне:

- вони визначаються об'єктивними умовами суспільної життєдіяльності;
- існують у реальній поведінці суб'єктів;
- регламентують поведінку людини через права та обов'язки;
- основні регулятори поведінки;
- мають загальний характер;
- так чи інакше встановлюються та гарантуються;
- спонукають появі поваги до прав людини;
- вступають у сперечання зі свавіллям та беззаконням.

Таким чином, у процесі регулювання суспільних відносин право і мораль тісно взаємодіють, глибоко проникаючи одне в одного. І все ж таки, мораль і право – різні, суверенні, самостійні соціальні регулятори, кожен з яких несе свій особливий зміст, принципи та цінність.

Список використаних джерел:

1. Остапенко О. Г. З–Правознавство [Електронний ресурс] / О. Г. Остапенко // Навчальний сайт ХНАДУ 21-27 листопада. URL: <https://dl.khadi.kharkov.ua/mod/book/view.php?id=29669&chapterid=4832>.

2. Методичні рекомендації «Соціологія» призначені для студентів заочної форми навчання Одеського державного аграрного університету. У посібнику розглядаються основні положення соціології. / Уклад.: М. М. Самуйлік, І. В. Федорова. Одеса, «Центр Медіа», 2014. 59 с.

3. Лозовой О. П., Петришин О. В. Професійна етика юриста. Харків: Право, 2004. 176 с.

4. Юрій М. Ф. Людина і світ / М. Ф. Юрій. Київ: Дакор. 460 с.